

Sarpsborg
kommune

UTKAST

Kommunedelplan for folkehelse og forebyggende arbeid 2026-2038

«Folkehelseplanen»

Sarpsborg kommune, høsten 2025

INNLEDNING	4
PLANENS FORMÅL	4
PLANENS STRUKTUR	4
KOBLINGER TIL KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL	4
KUNNSKAPSGRUNNLAG	5
FØRINGER	6
INTERNASJONALE FØRINGER	6
NASJONALE LOVVERK OG STATLIGE FORSKRIFTER	6
REGIONALE FØRINGER	7
KOMMUNALE FØRINGER	7
BEGREPER	8
LOKALE FOLKEHELSEUTFORDRINGER	10
DELMÅL OG STRATEGIER	12
SEKS DELMÅL FOR Å MØTE FOLKEHELSEUTFORDRINGENE	12
SEKS STRATEGIER FOR BEDRE FOLKEHELSE	12
DELMÅL 1 – EN GOD START I LIVET	13
STRATEGI 1 – TIDLIG INNSATS FOR Å FOREBYGGE OMSORGSSVIKT OG ATFERDSPROBLEMER	13
DELMÅL 2 – EN SUNN HVERDAG	14
STRATEGI 2 – TILRETTELEGGE FOR GODE HVERDAGSVALG	14
DELMÅL 3 – GODE NABOLAG	15
STRATEGI 3 – FREMME TRIVSEL, TRYGGHET OG TILHØRIGHET	15
DELMÅL 4 – ET SAMFUNN MED Plass TIL ALLE	16
STRATEGI 4 – DREIE FRA UTENFORSKAP TIL FELLESSKAP	16
DELMÅL 5 – EN VITAL ALDERDOM	17
STRATEGI 5 – ALDERSVENNLIGE HJEM OG LOKALSAMFUNN	17
DELMÅL 6 – TJENESTESAMHANDLING FOR BEDRE FOLKEHELSE	18
STRATEGI 6 – TYDELIG, LANGSIKTIG OG SYSTEMATISK FOLKEHELSEARBEID	18
PRIORITERING I PLANEN OG HANDLINGSDELEN	19
PRIORITERING MELLOM STRATEGIENE	19
FRA STRATEGIER TIL HANDLINGER	20
PRIORITERINGER I HANDLINGSDELEN	21
HANDLINGSDEL 2027-2038	22

Innledning

Planens formål

I tråd med gjeldende planstrategi for 2024-2028 utarbeides en ny kommunedelplan for folkehelse og forebyggende arbeid 2026-2038 (folkehelseplanen) som omfatter alle innbyggere i kommunen, og samtidig har særlig søkelys på barn, unge og deres familier. Folkehelseplanen viser hvordan Sarpsborg kan utvikle bedre folkehelse blant innbyggerne og minske de sosiale helseforskjellene i kommunen. Dette skal gjøres gjennom en tydelig satsning på forebyggende arbeid. Folkehelseplanen fungerer i tillegg som et grunnlag for hvordan kommunen skal jobbe systematisk, langsiktig og kunnskapsbasert med folkehelsearbeidet. Folkehelseplanen svarer ut lovkravet i revidert lov om folkehelsearbeid som er gjeldende fra 1. januar 2026. Planen viser oversikt, felles retning og prioriteringer på tvers av kommuneområdene, slik at folkehelsearbeidet er synlig i både tjenester og lokalsamfunn.

Planens struktur

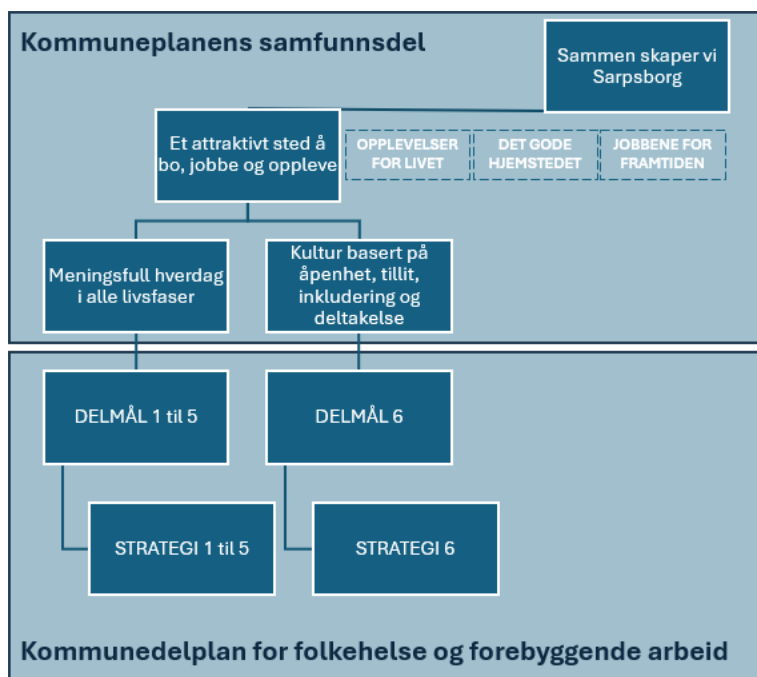
For å møte folkehelseutfordringene i kommunen, presenterer folkehelseplanen seks delmål, hver med en tilhørende strategi. Delmålene beskriver et framtidig målbilde for folkehelsen og folkehelsearbeidet i Sarpsborg, og strategiene beskriver i hvilken retning Sarpsborg må gå for å bevege seg mot målbildet og hvordan det skal prioriteres for å komme dit. De seks strategiene danner en tydelig satsing på tidlig innsats for barn og unge, forebyggende arbeid, helsefremmende arbeid, samt universelle innsatser. I Sarpsborg skal det være trygt å vokse opp, enkelt å ta gode valg for egen helse, og godt å bli gammel.

Hver strategi følges opp med forslag til handlinger. Planens handlingsdel løfter fram universelle handlinger som når hele befolkningen, og selektive handlinger rettet mot grupper med særskilte behov. Gjennom handlingene bidrar kommunen til å redusere sosial ulikhet og forebygge utenforskap, sykdom, ulykker og tidlig død. Handlingene som presenteres kan innebære økte kostnader på kort sikt, men på lenger sikt forventes det betydelig gevinst for folkehelsen, kommuneøkonomien og samfunnet. Dette fordi man over tid vil bryte negative generasjonsoverføringer og redusere sykdomsbyrden.

Koblinger til kommuneplanens samfunnsdel

Folkehelseplanen har en tydelig kobling til kommuneplanens samfunnsdel (samfunnsplanen). Samfunnsplanen er kommunens øverste styringsdokument og beskriver kommunens visjon og overordnede satsningsområde; at Sarpsborg skal være et attraktivt sted å bo, jobbe og oppleve. Folkehelseplanen hektes på to av samfunnsplanens hovedmål («Slik vil vi ha det»):

- En meningsfull hverdag i alle livsfaser
- Kultur basert på åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse.

Figuren viser hvordan samfunnsplanens visjon (Sammen skaper vi Sarpsborg), satsingsområde (et attraktivt sted å bo, jobbe og oppleve) og de to utvalgte hovedmålene, er koblet sammen med delmål i folkehelseplanen.

Samfunnsplanen har flere hovedmål, som ikke fremkommer av figuren. Fem delmål er koblet hovedmålet 'meningsfull hverdag i alle livsfaser', og ett delmål er koblet til hovedmålet 'kultur basert på åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse'. For hvert delmål er det tilknyttet én strategi.

Figur 1: Koblingen mellom kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030 (samfunnsplanen) og kommunedelplan for folkehelse og forebyggende arbeid 2026-2038 (folkehelseplanen).

Kunnskapsgrunnlag

Kommunen skal etter folkehelseloven ha løpende oversikt over befolkningens helsetilstand, hvilke faktorer som påvirker helsetilstanden og hvordan helsetilstanden fordeles i befolkningen. I Sarpsborg er det kunnskapsgrunnlaget for planstrategien 2024-2028 som ivaretar dette lovkravet. Kunnskapsgrunnlaget inneholder informasjon om demografi, befolkningsutvikling og befolkningsframskriving, og beskriver status for Sarpsborg opp mot målene for sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

I tillegg til kunnskapsgrunnlaget for planstrategien, bygger folkehelseplanen særlig på Sarpsborg kommunes plattform for å forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer hos barn og unge fra 2024. Ved vedtak av folkehelseplanen, vil denne plattformen fases ut og erstattes med denne planen. Følgende kilder (lenker) ligger til grunn for utarbeidelse av folkehelseplanen:

- [Kunnskapsgrunnlag for planstrategien.pdf](#) (Sarpsborg kommune, 2024-2028)
- [Plattform for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker hos barn og unge. Felles barn – felles ansvar.pdf](#) (Sarpsborg kommune, 2024)
- [Folkehelseprofil for Sarpsborg kommune](#) (FHI, 2025)
- [Oppvekstprofil for Sarpsborg kommune](#) (FHI, 2025)
- [Levekårskartlegging 2022/2024](#) (Sarpsborg kommune, 2025)
- [Ungdata 2025](#) (Ungdata.no, 2025)
- [Ungdata junior 2025](#) (Ungdata.no, 2025)
- [Regional analyse](#) (Telemarksforskning, 2025)

Føringer

Internasjonale føringer

Norge og Sarpsborg jobber etter FNs 17 bærekraftsmål. Alle de 17 bærekraftsmålene er relevante for kommunens folkehelsearbeid, ettersom målene ser miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft og utvikling i sammenheng. FN har også tre konvensjoner som ligger til grunn for planarbeidet:

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)
- Konvensjonen om barns rettigheter (Barnekonvensjonen)
- Konvensjonen om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Nasjonale lovverk og statlige forskrifter

Folkehelseplanen er utarbeidet som en kommunedelplan, og planarbeidet er dermed styrt av lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven). Planen er ellers utformet etter følgende føringer av nasjonale lovverk og forskrifter:

- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (helse- og omsorgstjenesteloven)
- Lov om kommunens ansvar på det boligsosiale feltet (boligsosialloven)
- Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Lov om barnehager (barnehageloven)
- Lov om barnevern (barnevernsloven)
- Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven)
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)
- Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027
- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet, 2025
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen
- Prop. 1 S (2023-2024) Overordnede mål for helse- og omsorgspolitikken
- Meld. St. 28 (2024–2025) Tro på framtida – uansett bakgrunn
- Meld. St. 28 (2022-2023) Gode bysamfunn med små skilnader
- Meld. St. 24 (2022-2023) Fellesskap og meistring – Bu trygt heime
- Meld. St. 15 (2022-2023) Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar
- Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)
- Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO
- Meld. St. 15 (2017-2018) Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre
- Mestre hele livet, Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017-2022)
- Prop. 73 L (2016–2017) Endringer i barnevernloven (oppvekstreformen)
- Statsforvalterens årlige forventningsbrev

- Universell utforming i planlegging – veileder (2021)

Regionale føringer

Planen er utarbeidet etter følgende føringer av regionale planer, mål og retningslinjer:

- Regional planstrategi 2020-2024 – Veien til et bærekraftig Viken
- Regional plan for folkehelse i Østfold (2012-2015/2024)
- Plangrunnlag for regionale planer Viken (2023)
- Universell utforming i kommunal planlegging – utfordringer, prinsipper og tiltak (Viken, 2023)
- Byvekstavtale for Nedre Glomma (2024)

Kommunale føringer

Planen er utarbeidet etter følgende føringer av kommunale styringsdokumenter:

- Planstrategi (2024-2027) med kunnskapsgrunnlag
  - Kommuneplanens samfunnsdel (2018-2030)
  - Kommuneplanens arealdel (2024-2036)
  - Plattform for å forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer hos barn og unge. Felles barn – felles ansvar (2024)
  - Kommunedelplan mangfold, inkludering og likeverd (2023-2035)
  - Kommunedelplan oppvekst (2018-2030)
  - Kommunedelplan helse og omsorg (2017-2028)
  - Kommunedelplan folkehelse (2016-2027)
  - Kommunedelplan idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (2025-2036)
  - Program områdesatsing Østre bydel (2022-2029) med kunnskapsgrunnlag
  - Handlingsprogrammet Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø: Forebygging av krenkelse, utenforskap og ensomhet (2020)
  - Prosjekt tjenestedesign for helhetlig forebyggende arbeid barn og unge (2019)
  - Prosjekt helhetlig forebygging for barn og unge (2025)
  - Fritidserklæringen i Sarpsborg (2024)
  - Levekårskartlegging 2022-2024 (2025)
  - Handlingsprogram for frivillighet (2013)
  - Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner (2018)
  - Kommunedelplan for kultur i Sarpsborg (2019-2030)
-

Begreper

“Health in All Policies!” Men hva er egentlig folkehelse og folkehelsearbeid?

De faglige begrepene som brukes i denne planen, har utgangspunkt i nasjonale føringer, lovverk og samfunnsmedisinsk kunnskap. Fordi begrepene kan forstås forskjellig avhengig av kontekst, er det behov for begrepsavklaringer. For å kunne skape en felles retning for folkehelsearbeidet i kommunen, er det viktig med et felles språk og en felles forståelse. Et felles språk og en felles forståelse legger grunnlaget for å kunne utføre, måle, evaluere og videreutvikle kommunens folkehelsearbeid.

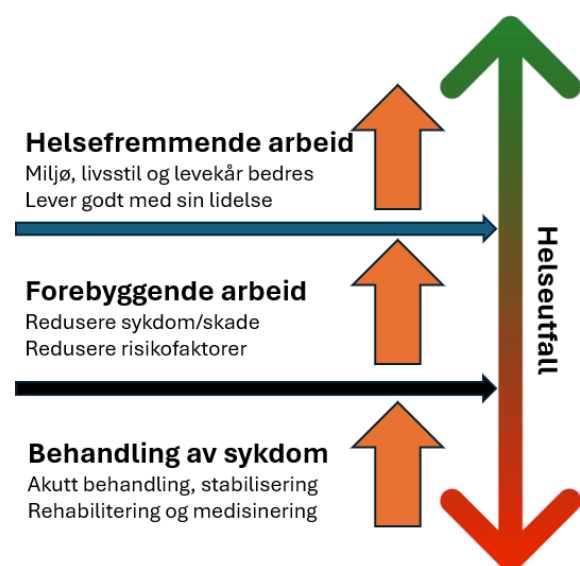
Folkehelse	Folkehelse beskriver helsetilstanden i befolkningen som helhet og hvordan helsen fordeler seg mellom grupper i befolkningen. Folkehelsen i Sarpsborg beskriver hvordan sarpingenes helse er nå og utviklingen over tid.
Folkehelsearbeid	Folkehelsearbeid er samfunnets samlede innsats for å opprettholde, bedre og fremme befolkningens helse, samt redusere sosial ulikhet i helse. I folkehelsearbeidet ligger det et krav om kunnskapsbasert samarbeid mellom sektorer, næringsliv, organisasjoner og frivillighet, for å påvirke de faktorene som har innvirkning på helsen vår.
Sosial ulikhet i helse	Sosial ulikhet i helse betyr at det er systematiske forskjeller i helse mellom ulike grupper i befolkningen, knyttet til faktorer som utdanning, inntekt, yrke, kjønn eller etnisitet. Sosial ulikhet i helse er ikke tilfeldig, men sosialt skapt og dermed mulig å endre.
Levekår	Levekår beskriver de sosiale og økonomiske rammene mennesker lever under, som inntekt, bolig, utdanning, arbeid, helse og sosiale nettverk. Levekår påvirker direkte og indirekte muligheten til å leve et sunt og godt liv.
Livskvalitet	Livskvalitet handler om hvordan mennesker opplever livet sitt, både fysisk, psykisk og sosialt. Det omfatter trivsel, mening, trygghet, frihet og muligheten til å delta i samfunnet. Livskvalitetsbegrepet brukes både subjektivt (som den enkeltes følelser av mening, glede, mestring og tilfredshet), og objektivt (som ofte beskrives av levekår).
Tidlig innsats	Tidlig innsats handler om å oppdage utfordringer tidlig, og handle raskt, før problemene vokser seg store. Tidlig innsats kan gjelde både barn, ungdom, voksne og eldre. I et folkehelseperspektiv betyr tidlig innsats at kommunen forebygger framtidige helseproblemer ved å være tett på og til stede i ulike faser gjennom livet. Tidlig innsats krever samarbeid på tvers av sektorer, tydelige ansvarsforhold og en kultur for å handle heller enn å utsette.
Sosial bærekraft	Sosial bærekraft handler beskriver hvordan samfunnet legger til rette for at alle mennesker skal ha like muligheter til å leve gode liv, oppleve trygghet, tilhørighet og mestring. I et folkehelseperspektiv betyr det å utvikle samfunn som fremmer helse og livskvalitet for innbyggerne.
Helsefremmende arbeid	Helsefremmende arbeid er en strategi for å styrke menneskers evne og mulighet til å påvirke faktorer som gir god helse og livskvalitet. Helsefremmende arbeid tar utgangspunkt i kunnskapen om hva som fremmer helse.

Forebyggende arbeid	Forebyggende arbeid er samfunnets innsats for å redusere risiko for sykdom, skade, utenforskap eller for tidlig død, og for å fremme helse i befolkningen. Forebyggende arbeid kan deles i tre: universell forebygging, selektiv forebygging og indikativ forebygging. Forebyggende arbeid kan rettes mot grupper eller individer.
Universell forebygging	Universell forebygging er innsats rettet mot hele befolkningsgrupper (for eksempel alle barn og unge) uten å først identifisere individer eller grupper med forhøyet risiko. Universell forebygging reduserer forskjeller og gir best effekt når de utformes slik at de hjelper mest der behovet er størst.
Selektiv forebygging	Selektiv forebygging er innsats rettet mot grupper i befolkningen som har økt risiko for å utvikle helse- eller levekårsutfordringer, men som ennå ikke har behov for individrettet behandling. I praksis handler dette om å identifisere risikogrupper tidlig og tilby støtte der behovene er størst.
Indikativ forebygging	Indikativ forebygging (indiser/indikert) er innsats rettet mot enkeltindivider med høy risiko eller klare tegn på problemer. Her er innsatsen rettet mot den enkelte for å forebygge forverring av en allerede etablert problemstilling eller et tjenestebehov. Dette nivået er ressurskrevende og rettet mot de færreste.

Figur 2: Forebyggende arbeid, illustrert med en målgruppe-pyramide. Illustrasjon fra Forebygging.no

Figur 3: Viser sammenhengen mellom helsefremmende arbeid, forebyggende arbeid og behandling av sykdom. Svart horisontal pil representerer en sykdomstilstand. Blå horisontal pil representerer en risikotilstand.

Lokale folkehelseutfordringer

De fleste innbyggerne i Sarpsborg deltar i fellesskapet, har god helse og god livskvalitet. Allikevel er det store geografiske og sosiale forskjeller mellom ulike grupper i kommunen. Overordnet kjennetegnes folkehelsen i Sarpsborg av at det er flere som står utenfor arbeid og utdanning enn i landet for øvrig, det er høyt sykdomspress og mange har utfordringer knyttet til livsstil, psykisk helse og sosial ulikhet. Sarpingenes helsetilstand er dårligere enn i sammenlignbare kommuner og forventet levealder for menn og kvinner i Sarpsborg ligger signifikant lavere enn landsgjennomsnittet.

Livsstilssykdommer som hjerte- og karsykdommer, kreft, kols, diabetes type 2 og muskel- og skjelettplager forekommer oftere blant sarpinger enn i landet for øvrig. Overvekt og fedme øker både blant voksne og barn, og psykiske helseplager øker særlig blant barn og unge. Flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, og mange voksne står utenfor utdanning og arbeidsliv. Antall barn og foresatte som er i kontakt med Barneverntjenesten og Kompetansesenter rus og psykisk helse har økt de siste årene. Andelen barn under utredning og med tiltak er også vesentlig høyere enn landsgjennomsnittet og for sammenlignbare kommuner. Omfanget av private kjøp i det offentlige for å bistå disse barna har økt de siste årene.

De siste årene har det vært en merkbar økning av barn, unge og familier som trenger bistand fra forebyggende virksomheter i Sarpsborg kommune. Barne- og ungdomsskolene i Sarpsborg har hatt flere alvorlige voldshendelser og det er en økning i avviksmeldinger rundt vold, trusler og trakassering. Dette påvirker negativt, både de ansattes arbeidsmiljø og elevenes læringsmiljø. Sarpsborg ser også en kraftig økning i antall barn med autisme og psykisk utviklingshemming. Det er en økning i antall saker hvor barn/ungdom viser utfordrende adferd, og i saker der barn/ungdom har behov for omfattende bistand.

Barn og unges omsorgs- og oppvekstsituasjon påvirker deres muligheter for å lykkes videre med utdanning og arbeid. Barn som vokser opp i familier med rus- og avhengighetslidelser, vold, omsorgssvikt og alvorlig psykisk sykdom har mindre sannsynlighet for å lykkes senere i livet. Barn av foreldre med lav utdanning har i gjennomsnitt svakere selvregulering, arbeidsminne og ordforråd, vansker med å tilpasse seg pedagogiske aktiviteter, og høyere forekomst av adferdsproblemer. Disse forskjellene kan ses allerede i barnehagen og i faglige tester gjennom utdanningsløpet. Sarpsborg kommune har en vesentlig lavere barnehagedeltagelse enn landsgjennomsnittet og sammenlignbare kommuner. I 2024 var barnehagedeltagelsen i Sarpsborg 90,6 % mot 94,3 % nasjonalt

Det har de siste årene vært en vekst i gruppen unge som faller utenfor videregående opplæring og som søker ytelser fra NAV. Sarpsborg ligger fortsatt lavere enn landssnittet for deltakelse blant barn og unge i fritidsaktiviteter (79% mot 84%) og flere unge i Sarpsborg oppgir nærmiljøet sitt som utrygt (78% i Sarpsborg mot 84% i Norge)¹. Kostnadene for å delta i kultur-, idretts- og fritidsaktiviteter for barn og unge har de siste årene økt betydelig,

---

¹ Ungdata, 2025

noe som kan skape barrierer for deltakelse og føre til utenforskap, særlig for de som kommer fra familier med lav inntekt. Demografisk framskrivning beregner at vi får flere eldre enn barn innen 2030 i Sarpsborg. Færre unge i arbeid og færre i arbeidsfør alder vil kunne legge større press på kommunale tjenester.

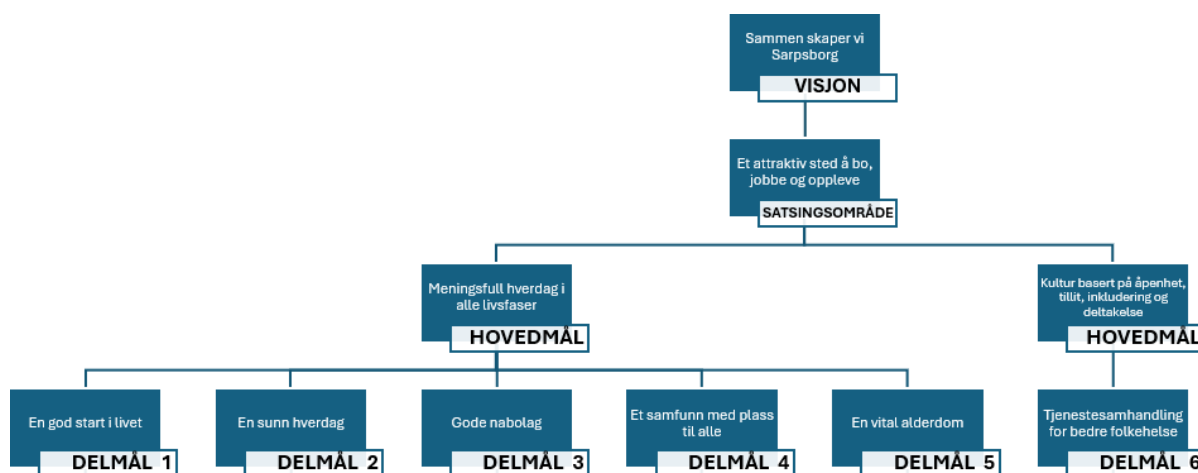
Oppsummert er de største lokale folkehelseutfordringene:

- Økende andel barn under utredning, med diagnoser og tiltak
  - Høy andel av barn lever i familier med vedvarende lavinntekt
  - Økning av alvorlige voldshendelser på barne- og ungdomsskoler
  - Lavt mestringsnivå i skolen
  - Høy andel voksne og barn med overvekt
  - Høy andel voksne og barn som er fysisk inaktive
  - Økende sosial ulikhet i helse
  - Økende psykisk uhelse
  - Høy forekomst av livsstilssykdommer
  - Høy andel voksne med muskel- og skjelettplager
  - Høy andel av befolkningen står utenfor utdanning og/eller arbeid
  - Vekst i gruppen som faller utenfor videregående opplæring
  - Høy vedvarende lavinntekt i befolkningen
  - Lavt utdanningsnivå generelt i befolkningen
  - Lav grad av deltakelse i fritidsaktiviteter blant barn og unge
  - En stadig aldrende befolkning
-

Delmål og strategier

Seks delmål for å møte folkehelseutfordringene

For å møte folkehelseutfordringene kommunen står ovenfor, må det arbeides målrettet og samordnet over tid. Folkehelseplanens seks delmål skal bidra til å oppnå hovedmål i samfunnsplanen. Delmålene tar utgangspunkt i kommunens største folkehelseutfordringer og beskriver det framtidige målbildet for folkehelsen blant Sarpsborgs innbyggere og for folkehelsearbeidet i Sarpsborg kommune. Målbildet presenteres i nåtid, for å visualisere framtidens Sarpsborg. Sammen representerer delmålene kommunens folkehelse- og forebyggende arbeid.

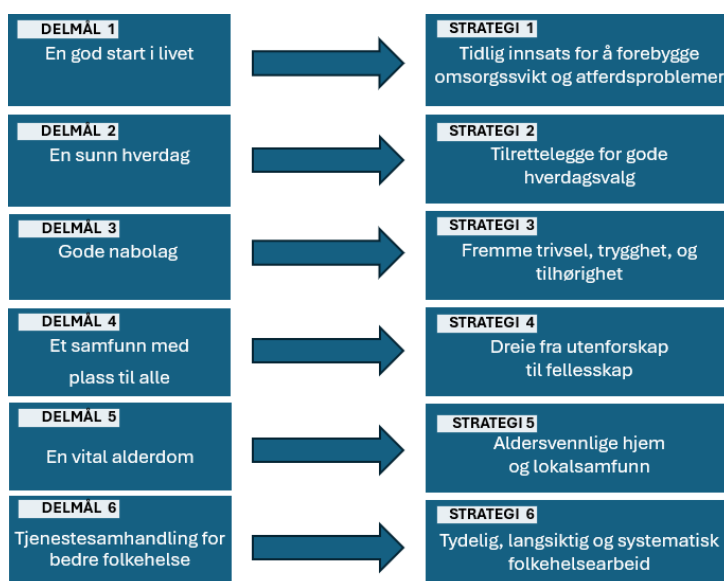

Figur 4: Kommunens seks delmål for å møte folkehelseutfordringene og koblingen til samfunnsplanen.

Seks strategier for bedre folkehelse

Hvert delmål har en tilhørende strategi. Strategien beskriver hvilke veivalg som skal tas og hvilke framgangsmåter som skal benyttes for å bevege seg mot framtidens målbilde. De seks strategiene i folkehelseplanen viser en felles retning for Sarpsborg kommunes folkehelsearbeid. Strategiene skal ikke beskrive konkrete handlinger, men en overordnet kurs for kommunens utvikling fram mot 2038.

Figur 5: Kommunens seks delmål for folkehelse med tilhørende folkehelsestrategier.

Delmål 1 – En god start i livet

De lovpålagte tjenestene innenfor oppvekst-feltet gir sammen med folkehelseplanen en helhetlig retning for det forebyggende arbeidet for barn, unge og deres familier i Sarpsborg.

Barnets beste er et grunnleggende prinsipp ved alle kommunens handlinger som berører barn. Kommunens innsats starter tidlig, slik at alle har mulighet til en helsefremmende og trygg start i livet, uavhengig av bakgrunn, funksjonsnivå eller familiens økonomi.

Sarpsborg er en kommune der barn og unge opplever mestring og tilhørighet. Gjennom helhetlig oppvekstpolitikk og trygge oppvekstarenaer får barn muligheten til å utvikle seg, lære og vokse. Barn, unge og deres familier opplever å leve gode liv i Sarpsborg. Kommunen sørger for at familier får støtte i tide, og at tjenestene rundt barnet samarbeider om felles mål.

Strategi 1 – Tidlig innsats for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer

Gjennom tidlig innsats i barnehage, skole og helsestasjon, prioriteres forebygging av omsorgssvikt, atferdsproblemer, vold, mobbing og psykiske helseplager, og behovet for senere reparasjon reduseres. Barnets beste er et grunnleggende prinsipp som skal sikre at barns interesser løftes frem og vektlegges når det tas stilling til spørsmål som har betydning for barn. Slik styrkes barns trivsel, helse og læring, samtidig som behovet for mer inngripende tjenester i framtiden reduseres.

Samordningsplikten, som lovfester at kommunen skal sørge for at det enkelte barn får et samordnet tjenestetilbud, følges naturlig opp i tjenestene. Ansatte har god kompetanse på å identifisere utsatte barn og unge i behov av støttetiltak, og har kunnskap om kommunens virkemidler. Dette bidrar til en helhetlig og sammensatt oppfølging som inkluderer effektive og samordnede tjenester. Kommunens ansatte er trygge fagpersoner som arbeider relasjonelt, forebyggende og helsefremmende, med blick for hele familien.

Tidlig innsats handler om å identifisere risiko og problematikk på et tidlig stadium, å være til stede i barns liv fra begynnelsen av, og å ha mulighet til å reagere raskt og riktig når behov oppstår. Hjelpetiltak for utsatte barn og familier igangsettes raskt og uten unødig ventetid. Dette krever tjenester som er fleksible, samordnet og synlige. Tidlig innsats er en integrert del av alle tjenester som møter barn, unge og deres foresatte.

Kommunen har bevisst en universell tilnærming til barnebefolkningen, for å skape gode forutsetninger for alle, slik at enda flere inkluderes i fellesskapet. Sosiale forskjeller i helse reduseres gjennom likeverdige og universelle ordninger, i tillegg til målrettet innsats for dem som trenger det mest. Den målrettede satsningen rettes særlig mot barn i lavinntektsfamilier, barn med funksjonsvariasjoner og barn med innvandrerbakgrunn.

Utsatte barn og unge følges opp med helsefremmende og psykososial støtte og tjenester med et tydelig familieperspektiv. Kommunen har et helhetlig helsestasjons-, barnehage- og skoletilbud med gode overganger mellom tjenestene.

Delmål 2 – En sunn hverdag

I Sarpsborg er det lett å ta gode valg for egen helse og hverdagslivet er både helsefremmende og sykdomsforebyggende.

Sarpsborgs innbyggere vet at de har hovedansvaret for sin egen helse og tar gode valg basert på sine egne forutsetninger. Kommunen støtter opp med gode systemer for forebygging av livsstilssykdommer, inaktivitet og overvekt.

Strategi 2 – Tilrettelegge for gode hverdagsvalg

En sunn hverdag handler ikke bare om fravær av sykdom, men om å ha forutsetninger for å leve et liv preget av trivsel, mening og sosial tilhørighet. Livsmestring er en sentral del av dette, og betyr at man har tro på egne ressurser, at man håndterer hverdagens utfordringer og at man finner støtte i fellesskapet når livet butter imot.

Kommunen reduserer sosiale forskjeller i helsevaner ved å tilby tjenester og utforme nærmiljøer som støtter og oppmuntrer innbyggerne til fysisk og sosial aktivitet. En friskere befolkning vil kunne øke arbeidsdeltagelsen, redusere belastningen på helse- og omsorgstjenestene og bidra til at flere er selvhjulpne lenger.

I planleggingen og utviklingen av lokalsamfunn, fokuseres det på områder som er trygge, grønne og inspirerende, og som oppfordrer til aktivitet, lek og sosial deltakelse. Gang- og sykkelveier har naturlig plass i planleggingen, slik at det er et lett valg for sarpingen å gå eller sykle. Lekeplasser og uteområder i kommunen er ulikt utformet for å tiltrekke seg barn i forskjellige aldersgrupper og med ulike interesser. Når lekeplasser kombineres med åpne treningsanlegg og sosiale møteplasser, får hele familien mulighet til aktivitet og samvær.

Innbyggere har enkel tilgang til veiledning om kosthold, fysisk aktivitet og helse gjennom kontakt med ulike tjenester, samt kurs og aktiviteter. Ved å kombinere gjennomtenkt områdeutvikling, god tjenestedesign og helsefremmende arbeid, utvikler Sarpsborg seg til en kommune der det er enkelt, naturlig og attraktivt for innbyggerne å ta gode hverdagsvalg.

Delmål 3 – Gode nabolag

Sarpsborgs innbyggere er stolte av å være sarpinger. Både barn, unge, voksne og eldre opplever fellesskap og tilhørighet i sitt nærmiljø. Kommunen fremmer deltakelse, fellesskap og lokal stolthet gjennom inkluderende møteplasser, nabolagsaktiviteter og levende og trygge nærmiljøer. Sarpingene kjenner sin verdi for nabolaget, og finner enkelt ut hvordan de kan bidra til, og delta i, fellesskapet.

I Sarpsborg finnes det attraktive møteplasser både inne og ute, som er tilgjengelige hele året og i all slags vær. Møteplassene og nærmiljøanleggene er tilpasset ulike aldersgrupper og funksjonsvariasjoner, med utforming som stimulerer til aktivitet, hvile og sosial kontakt.

Boligsosialt arbeid og bomestring er en naturlig del av kommunens folkehelsearbeid. Kommunen har oversikt over boligbehovet og bidrar til et mangfold av boligtyper.

Strategi 3 – Fremme trivsel, trygghet og tilhørighet

Trygge nabolag gir trygghet i hverdagen. Gjennom helhetlig og langsiktig bolig-, by- og områdeutvikling, bidrar kommunen aktivt til å forebygge kriminalitet, hærverk og sosial uro, og til å styrke opplevelsen av trygghet i nærmiljøet. Samtidig er gode møteplasser som skaper sosial tilstedeværelse og relasjoner avgjørende for å skape tilhørighet.

Et godt nabolag kjennetegnes også av aktive lokalsamfunn, åpne møteplasser og en kultur blant innbyggerne for å bidra til fellesskapet. Kommunen stimulerer til engasjement, gjennom inkluderende nabolagsaktiviteter og lavterskel møteplasser for ulike aldersgrupper.

Kommunen bygger videre på erfaringene fra områdesatsingen i Østre bydel, og bruker lærdommer fra dette arbeidet aktivt i utviklingen av hele Sarpsborg.

Delmål 4 – Et samfunn med plass til alle

I Sarpsborg er mangfold en styrke og inkludering en verdi som gjenspeiles i både nabolag, tjenester og samfunnsutvikling. Sarpsborg er et mangfoldig samfunn med plass til og rom for alle.

Sarpsborgs innbyggere har mulighet til å bruke sine ressurser og delta i arbeid, utdanning og frivillig innsats, de har tilgang til en meningsfull fritid og er en naturlig og inkludert del av fellesskapet. Den enkeltes økonomi, funksjonsvariasjon eller bakgrunn er ikke til hinder for muligheten til å være aktiv på fritiden.

Frivilligheten i Sarpsborg er en sterk samfunnsressurs og en naturlig partner i arbeidet med å løse samfunnsutfordringer. Kommunen og frivilligheten samarbeider om løsninger og tjenester, og jobber i en felles retning for å hindre utenforskap og fremme inkludering.

Den enkelte innbygger tar ansvar for å oppsøke og tilegne seg aktuell informasjon fra kommunen. Kommunen sørger for at informasjonen er universelt utformet, forståelig og tilgjengelig. Det er enkelt å finne frem til tjenester, fritidstilbud og muligheter for medvirkning og deltakelse.

Strategi 4 – Dreie fra utenforskap til fellesskap

De som flytter til kommunen, fra inn- eller utland, møtes med åpenhet, informasjon og muligheter for deltakelse. Kommunen arbeider for å styrke mangfolds- og flerkulturell kompetanse blant både ansatte og innbyggere, og jobber for å systematisk identifisere og fjerne barrierer for samfunnsdeltakelse.

Gjennom fleksible, innovative og tilpassede løsninger og innsatser, støtter kommunen innbyggerne i deltakelse i samfunnslivet og veien tilbake til arbeid. Som arbeidsgiver går kommunen foran i inkluderingsarbeidet, med næringsliv og frivillighet som aktive partnere.

I Sarpsborg finnes det et mangfold av aktiviteter som speiler ulike interesser og ulike aldre. Kommunen benytter flere kanaler for informasjon og det er enkelt å finne fram til tjenester, fritidstilbud og muligheter for deltakelse og medvirkning.

Kommunen og frivilligheten har en sterk samarbeidskultur og jobber sammen for å utvikle nye løsninger. Gjennom å skape oversikt og en synliggjøring av tilbudet, vil flere ta steget til deltakelse i frivillige organisasjoner og frivillig arbeid. Dette kan være et naturlig førstesteg for de som tidligere har stått utenfor.

Delmål 5 – En vital alderdom

Sarpingene er, uavhengig av alder, verdifulle medborgere med mange muligheter for aktiv deltakelse. Omstillingen til et samfunn med stadig flere eldre, og samtidig færre i arbeidsfør alder, gjøres i samarbeid med de det gjelder. Sarpingen er fremtidsretta og tar føringen i egen alderdom.

I Sarpsborg er det gode muligheter for å bo trygt hjemme og i sitt nærmiljø så lenge som mulig. Et aldersvennlig samfunn er et universelt samfunn, og ivaretar enda flere enn bare de eldre.

Strategi 5 – Aldersvennlige hjem og lokalsamfunn

Kommunen bidrar til at lang erfaring, kompetanse og engasjement verdsettes og at eldre har mulighet for aktiv deltakelse i arbeidsliv, frivillighet og nærmiljøutvikling. Gjennom å koble ulike generasjoner sammen, vil flere få glede av kunnskapen og erfaringene som bygger seg opp gjennom et langt liv.

Planlegging av egen alderdom er en naturlig del av det forebyggende folkehelsearbeidet i Sarpsborg. Kommunen samler informasjon om boligvalg, økonomi, helse og sosial deltakelse og formidler denne til innbyggerne, slik at mye av forberedelsene til pensjonisttilværelsen skjer naturlig. Tidlig innsats gjelder også her, slik at livsmestring kan styrkes i god tid før behovet oppstår.

Bolig-, samfunns- og områdeutvikling skjer i samarbeid med eksterne aktører, mellom flere av kommunens tjenesteområder, og gjennom medvirkning med de eldre, og har universell utforming som hovedregel.

Kommunen gjennomfører informasjonskampanjer og arrangementer med fokus på styrking av egen helse. Dette bidrar til at forventningsgapet tettes og at innbyggerne stadig får en påminnelse om å ta aktive valg.

Sarpsborg kommune støtter utvikling av tjenester og teknologiske løsninger som bidrar til livsmestring og selvstendighet. Utvikling som styrker robusthet, samhold og aktiv aldring fremmes og gjøres i tett samarbeid med de det gjelder. Sarpsborg er en pådriver for aldersvennlig samfunnsutvikling, der livserfaring verdsettes.

Delmål 6 – Tjenestesamhandling for bedre folkehelse

I Sarpsborg jobbes det systematisk, kunnskapsbasert og langsiktig for å fremme folkehelse og for å redusere sosiale ulikheter i helse. Kommunen jobber sammen, på tvers av sektorer, med en felles retning for folkehelsearbeidet.

Folkehelse er sterkt forankret i kommunens administrative og politiske ledelse. I tjenestene er det definert tydelige roller, ansvar og internkontroll som sikrer oppfølging, kvalitet og kontinuitet. Kommunen samordner og prioriterer innsatsen der effektene er størst, og følger opp med klare rammer for ressursbruk og gjennomføring.

Det er gode arenaer for tverrfaglig samarbeid på systemnivå. Sarpsborgs folkehelseutfordringer er godt kjente i tjenestene og blant ansatte. Felles språk og felles forståelse legger grunnlaget for å kunne måle, evaluere og videreutvikle kommunens folkehelsearbeid.

Gjennom å samordne ressurser på tvers av virksomheter styrkes både kvalitet og effektivitet i folkehelsearbeidet. Tverrfaglighet gir økt forståelse for hverandres kompetanse og skaper rom for bedre løsninger.

Strategi 6 – Tydelig, langsiktig og systematisk folkehelsearbeid

Folkehelsearbeidet prioriteres i kommunen og er en del av ordinære styrings- og planprosesser. For å sikre en felles retning for folkehelsearbeidet, er kommunen samstemte om det samme utfordringsbildet og snakker et felles språk. Folkehelseutfordringene følges opp med tydelige, realistiske og definerte målsetninger for å utjevne helseforskjeller og forbedre folkehelsen.

I arbeidet med handlingsplaner, budsjett og økonomiplan prioriteres få, tydelige og realistiske målsetninger. Dette gir kommunen retning og gjør det mulig å følge med på utviklingen over tid. Samtidig tydeliggjør prioriteringene hva det ikke skal gjøres like mye av.

Tiltak og tjenester utvikles og implementeres kunnskapsbasert. Det innebærer å analysere behov, prøve ut tiltak, samle og bruke data og evaluere i etterkant. Dette sikrer at ressursene brukes på det som har dokumentert effekt.

Utviklingen følges nøye gjennom folkehelseoversikten og andre datakilder, og benytter relevante indikatorer og styringsdata for å kunne justere kursen underveis. Sarpsborg kommune deltar aktivt i det regionale folkehelsenettverket og bruker regionale samarbeidsavtaler og interkommunale arenaer for å samordne innsats, dele erfaringer og bidra til en helhetlig folkehelsesatsning i Østfold.

Gjennom tydelig forankring, samordning og målrettet innsats over tid, bygger Sarpsborg kommune en sterk kultur for folkehelsearbeid.

Prioritering i planen og handlingsdelen

Prioritering mellom strategiene

Folkehelseplanen favner bredt, og inkluderer alle innbyggere i kommunen, alle områder innenfor kommunegrensen, alle tjenester og alle ansatte i kommuneorganisasjonen.

Gitt kommunens økonomiske rammer, må ressursene prioriteres der effekten og nytten er størst. Planen representerer derfor en tydelig og langsiktig satsing på forebygging, med et særlig fokus på tidlig innsats og helsefremmende arbeid. Strategiene utgjør sammen en helhetlig folkehelsesatsning, som skal være tydelig både i kommunens tjenester og i samfunnsutviklingen for øvrig.

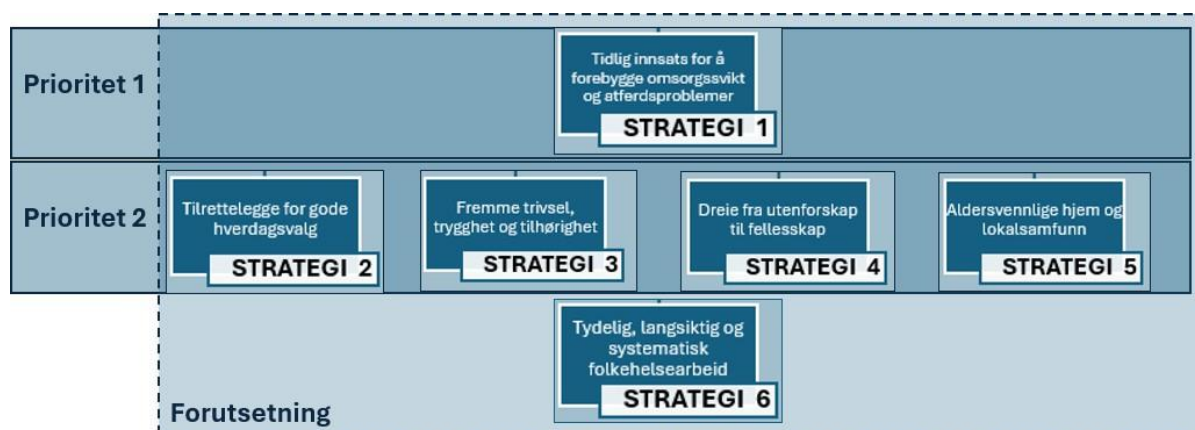
Forebyggende arbeid kan innebære økte kostnader og ressursbruk på kort sikt. Dette vil særlig være tydelig i begynnelsen av planperioden, der man er nødt til å reparere og forebygge på samme tid. På lenger sikt derimot, kan det forventes at det forebyggende arbeidet gir betydelige gevinster gjennom redusert behov for kostnadskrevende behandlingstjenester, bedre arbeidsdeltakelse og økt livskvalitet i befolkningen.

Barn og unge er ansett som kommunens viktigste ressurs, og en forutsetning for et fremtidig bærekraftig Sarpsborgsamfunn. Gode oppvekstvilkår legger grunnlaget for god helse gjennom hele livsløpet. Tidlig innsats de første leveårene har avgjørende betydning for fysisk og psykisk helse, læringsevne og deltagelse i arbeidslivet som voksen². Investeringer i barns utvikling kan derfor gi en langsiktig avkastning for både individ og samfunn.

Med dette som bakgrunn er Strategi 1 – Tidlig innsats for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer den høyest prioriterte strategien i folkehelseplanen. I planperioden vil det være handlinger tilhørende Strategi 1 som prioriteres i gjennomføringen og som vies størst oppmerksomhet i handlingsdelen. Enkelte handlinger fra strategi 2-5 vil også løftes fram, men i mindre omfang. For å lykkes med folkehelsearbeidet i kommunen, ligger Strategi 6 – Tydelig, langsiktig og systematisk folkehelsearbeid som en forutsetning.

---

² KS. (2020). Tidlig innsats, tidlig i livet: Kunnskapsoppsummering om betydningen av tidlig innsats for barn og unge. FoU-rapport utarbeidet av Samfunnsøkonomisk analyse AS for KS.

Figur 6: Prioriteringer i folkehelsearbeidet.

Handlingene som utvikles under hver strategi skal være kunnskapsbaserte, mulig å evaluere og forankret i prinsippene om sosial bærekraft, universelle løsninger og tidlig innsats. Slik skal kommunen møte de største folkehelseutfordringene og samtidig legge grunnlaget for en trygg, rettferdig og helsefremmende utvikling for Sarpsborgs innbyggere.

Fra strategier til handlinger

Handlingene som tilhører Strategi 1 bidrar til å styrke den tidlige og helhetlige innsatsen for barn, unge og deres familier. Kommunen skal jobbe for at utfordringer oppdages tidlig, og at hjelp gis raskt og uten unødvendig venting. Tjenestene skal samarbeide tett til det beste for barnet. Samlet vil handlingene bidra til at utfordringer tas tak i før de vokser seg store og at flere barn i Sarpsborg opplever trygghet, mestring og tilhørighet.

Handlingene som tilhører Strategi 2 bidrar til å skape omgivelser som fremmer helse og livskvalitet, og reduserer sosiale ulikheter i levevaner. Hovedretningen er utvikling av tilbud og tjenester som fremmer aktivitet og som gir støtte til de som trenger det i hverdagen. Samlet vil handlingene bidra til gode strukturer for muligheten til å ta sunne hverdagsvalg i Sarpsborg, og til å hjelpe de som trenger det til en bedre livsstil.

Handlingene som tilhører Strategi 3 bidrar til at Sarpsborg utvikles til en kommune der innbyggerne opplever trivsel, trygghet og samhold. Dette skapes gjennom sterke fellesskap, levende nærmiljøer og opplevelsen av å være meningsfull, verdsatt og sett.

Handlingene som tilhører Strategi 4 bidrar til at flere får mulighet til å delta i arbeid, utdanning, aktiviteter og fellesskap, og at færre opplever utenforskap. Handlingene bidrar til at flere loses videre til utdanning, at samarbeid med frivilligheten og organisasjoner styrkes, og at flere unge får delta i fritidsaktiviteter og får mulighet til sommerjobb. Gjennom tydelig og tilgjengelig informasjon, vil mulighetene for deltakelse nå ut til flest mulig.

Handlingene som tilhører Strategi 5 bidrar til utviklingen av en aldersvennlig kommune der sarpingen kan delta lenge, uavhengig av funksjon, alder eller helsetilstand. Handlingene bidrar til relasjonsbygging på tvers av generasjoner, aktive eldre, og at flere klarer seg lenger uten behov for bistand fra kommunen.

Handlingene som tilhører Strategi 6 bidrar til at Sarpsborg utvikler seg til en mer robust og samordnet kommune innen folkehelsefeltet. Kommunens ansatte, tjenester og ulike aktører, samt administrativ og politisk ledelse, trekker alle i samme retning og vet hva som skal prioriteres. Slik skapes forutsetninger for bedre systematikk i kommunens folkehelsearbeid, noe som på sikt vil bedre helsen og livskvaliteten i befolkningen.

Prioriteringer i handlingsdelen

Handlingsdelen konkretiserer hvordan Sarpsborg kommune skal følge opp strategiene i folkehelseplanen. I handlingsdelen presenteres handlinger som bidrar til forebygging, helsefremming og livsmestring blant Sarpsborgs befolkning, i tillegg til handlinger som bidrar til at kommunen organiserer seg på en måte som ivaretar det systematiske, langsiktige og kunnskapsbaserte folkehelsearbeidet.

Handlingene er valgt ut fordi de:

- representerer en tydelig satsning på tidlig innsats og forebyggende arbeid,
- bidrar til å redusere sosial ulikhet i helse,
- retter seg mot årsaker, ikke bare symptomene,
- både treffer universelt, og også i grupper som trenger det,

og dermed vil ha høy samfunnsøkonomisk gevinst gjennom å forhindre mer kostbare tjenester senere. I tillegg er handlingene valgt ut fordi de:

- er spesifikke, målbare, attraktive/oppnåelige, realistiske og tidsbestemte (SMART)
- kan evalueres og dokumenteres underveis og i etterkant,

og dermed bidrar til kommunens systematiske, langsiktige og kunnskapsbaserte tilnærming.

Basert på tydelig kunnskap om at tidlig innsats gir den største samfunnsnytt, både helsemessig, sosialt og økonomisk, er det særlig handlinger knyttet til barn, unge og deres foresatte som prioriteres i den første delen av planperioden. Forebyggende arbeid i tidlige livsfaser er den mest effektive måten å redusere sosial ulikhet i helse på, og for å bryte negative generasjonsoverføringer der utenforskap, fattigdom og helseproblemer går i arv.³

Folkehelseplanen prioriterer handlinger som bidrar til å styrke kommunens evne til å oppdage, støtte og følge opp barn og familier før problemene blir alvorlige, gjennom tverrfaglig innsats. Dette vil styrke barns oppvekstvilkår. Målet er å redusere sosial ulikhet i helse, forebygge omsorgssvikt og forbedre familienes egen evne til å gi barn trygghet, omsorg og utviklingsmuligheter. Samlet vil handlingene bidra til å redusere forskjeller mellom barn, forebygge utenforskap og bygge varig sosial bærekraft.

---

³ Institute of Health Equity. (2013). Review of social determinants and the health divide in the WHO European Region: Final report. World Health Organization.

Handlingsdel 2027-2038

Handlingsdelen konkretiserer hvordan Sarpsborg kommune skal følge opp strategiene i kommunedelplan for folkehelse og forebyggende arbeid.

Handlingene deles i oppdrag, økonomiplan tiltak, investering og videreføring:

- **Oppdrag** ligger innenfor eksisterende økonomiske rammer og kan gjennomføres i tjenestene som en del av ordinær drift.
- **Økonomiplan tiltak** er forslag som krever økte driftsmidler og må vurderes i økonomiplanarbeidet.
- **Investering** gjelder tiltak som forutsetter særskilt investeringsbeslutning.
- **Videreføring** er oppdrag som allerede er igangsatt innenfor tjenestene.

Handlingsdelen er todelt:

- Del 1 viser til handlinger som det tas sikte på å prioritere i den første fireårsperioden (2027-2030).
- Del 2 viser til handlinger som er ønskelig å gjennomføre, men som på grunn av kommunens økonomiske situasjon ikke ligger an til å bli prioritert i den første 4-årsperioden. Det er ønskelig å finne rom for å prioritere disse senere i planperioden. Endringer i handlingsdelene kan forekomme ved rullering av planen.

Handlingene presenteres under tilhørende strategi og har en beskrivelse. For hver handling er det oppført hvilket kommuneområde som er ansvarlig for gjennomføring. Dersom det er oppført flere kommuneområder, er det kommuneområdet som står øverst det som er hovedansvarlig for fremdrift, rapportering og samarbeidet på tvers av kommuneområder. I videre arbeid med handlingene, og i lys av foreslåtte organisatoriske endringer, kan endringer i både beskrivelse og ansvarlig kommuneområde forekomme. Overordnet ansvar for oppfølging av folkehelseplanen ligger hos kommuneområde Samfunn.

Endelige prioriteringer og økonomiske konsekvenser behandles i årlige budsjett- og økonomiplanprosesser.

Oversikt over handlingene i folkehelseplanens handlingsdel de neste 12 årene.

Del 1 - Handlingsdel 2027-2030

Indeks	Handling	Beskrivelse	Type handling	Kommune- område
STRATEGI 1 – TIDLIG INNSATS FOR Å FOREBYGGE OMSORGSVIKT OG ATFERDSPROBLEMER				
1-A	Implementere <i>TIBIR-modellen</i> i kommunen	TIBIR-modellen (tidlig innsats for barn i risiko) er utviklet for kommuner som ønsker å forebygge og behandle atferdsvansker hos barn i alderen 3–12 år. Modellen skal integreres i eksisterende tjenester og sikrer samhandling og en tverrfaglig tilnærming. Modellen favner flere innfallsvinkler, blant annet styrking av foreldres omsorgskompetanse.	Oppdrag	Oppvekst Helse og velferd
1-B	Videreføre <i>utvidet nettverk</i> inn i samarbeid	Utvidet nettverk kan tilby støtte og veiledning i ulike perioder av barnets liv gjennom praktisk hjelp, emosjonell støtte og kunnskapsdeling. Nettverkspersoner som kjenner barnet godt, kan gi verdifull informasjon om barnet. Dette kan gi et mer helhetlig bilde og bidra til bedre beslutninger i ansvarsgruppen. Involvering skjer i dialog med foreldre og med respekt for barnets privatliv. <i>*Oppdraget er videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>	Videreføring	Helse og velferd Oppvekst Samfunn
1-C	Videreføre <i>Laget rundt barnet</i> – bedre tverrfaglig samhandling	Samhandlingsmodell på individ- og tjenestenivå. Laget rundt barnet tydeliggjør plikten til tverrfaglig samarbeid, helhetlig og samordna tjenester og arbeid etter kommunens til enhver tid gjeldende prosedyrer og verktøy. <i>*Oppdraget er videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>	Videreføring	Helse og velferd Oppvekst
1-D	Innføre programmet <i>Foreldrekompasset</i>	Foreldrekompasset er et foreldrestøtteprogram som følger foreldre/foresatte gjennom hele barnets oppvekst. Målet er å støtte foreldrene i å være trygge, tydelige og støttende. Styrking av foreldre skal i sin tur bidra til å forebygge psykisk uhelse og rusproblemer, og fremme positiv utvikling blant barn og ung. Foreldre/foresatte møter programmet på helsestasjonen, i barnehagen og gjennom hele grunnskolen.	Økonomiplantiltak	Oppvekst Helse og velferd
1-E	Effektevaluere <i>Den lokale fritidserklæringen</i>	Den lokale fritidserklæringen har som mål at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.	Oppdrag Økonomiplantiltak	Samfunn Oppvekst

		Fritidserklæringen må følges opp med konkrete handlinger for å sikre bred deltakelse og representasjon.		
1-F	Videreutvikle <i>felles digital plattform</i> med oversikt over alle tjenester og tilbud til barn og deres foresatte	En felles digital plattform med samlet informasjon om tjenester for barn, unge og familier, er et viktig verktøy for å sikre bedre tilgjengelighet og lik tilgang til informasjon og tjenester. Det finnes allerede en oversikt internt. En ekstern digital plattform for tjenester til barn og unge må være universelt utformet og tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse, språklige barrierer eller andre utfordringer som kan begrense tilgang til informasjon. Dette betyr at løsningen skal være tilgjengelig via ulike kanaler (tekst, lyd, video, symboler), og legge til rette for bruk av tolk, lettest språk og digitale hjelpemidler, jf. CRPD artiklene 9 og 21. <i>*Oppdraget er delvis videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>	Oppdrag	Oppvekst Helse og velferd Fellesfunksjoner Samfunn
STRATEGI 2 – TILRETTELEGGE FOR GODE HVERDAGSVALG				
2-A	Evaluer og videreutvikle konseptet <i>Barnehagepuls</i> for å tidligst mulig styrke folkehelsen i barnebefolkningen	Barnehagepuls sørger for en systematisk tilnærming for å fremme fysisk aktivitet, balanse, koordinasjon og bevegelsesglede for alle barn i barnehagene i Sarpsborg. Barnehagepuls bidrar til bedre kartlegging av barnebefolkningen og mulighet for å være tidligere inn der det trengs. Konseptet videreutvikles for å kunne tilpasses den enkelte barnehage, for å ivareta metodefrihet hos barnehagene.	Oppdrag Økonomiplantiltak	Helse og velferd Oppvekst
2-B	Evaluer og videreutvikle konseptet <i>Skolepuls</i> i samarbeid mellom forebyggende tjenester og grunnskolene	Skolepuls har som målsetting å redusere stillesittingen i skolen og å øke nivået av fysisk aktivitet blant barneskolebarn iht. anbefalingene fra helsedirektoratet (HDIR). Skolepuls foreslår timeplanfestet fysisk aktiv læring (FAL) og bidrar til at barn når daglige anbefalinger om fysisk aktivitet. Handlingen er i tråd med kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (2025). Fysisk aktivitet i skoledagen skal være en integrert del av læringsarbeidet i skolen.	Oppdrag Økonomiplantiltak	Helse og velferd Oppvekst
2-C	Utrede mulighetene for <i>gratis skolemåltider</i> på utvalgte skoler for å utjevne sosiale ulikheter i helse	Regelmessige, næringsrike måltider har dokumentert effekt på konsentrasjon, læringsutbytte, trivsel og psykisk helse. En gratis skolemåltidsordning vil sikre et likeverdig utgangspunkt for læring og utvikling. Kan i tillegg fungere som et pilotprosjekt med mål om å dokumentere og evaluere effekt på helse og læring. Utredningen må inkludere kostnadsoverslag.	Oppdrag	Oppvekst

2-D	Utrede mulighetene for å etablere <i>Frisklivssentral</i>	Frisklivssentral tilbyr strukturert veiledning og støtte innen fysisk aktivitet, kosthold, tobakk, søvn og psykisk helse. Ved å inkludere et familieperspektiv, styrkes effekten ytterligere: barn og foreldre kan delta sammen, noe som øker sjansen for varige livsstilsendringer og reduserer negative generasjonsoverføringer av helseutfordringer. Utredningen vil avklare behov, ressursbruk og samarbeidsmodeller, og gi et faglig grunnlag for eventuelle videre beslutninger.	Oppdrag Økonomiplantiltak	Helse og velferd Oppvekst
STRATEGI 3 – FREMME TRIVSEL, TRYGGHET OG TILHØRIGHET				
3-A	Jobbe for <i>sambruk og flerbruk</i> av kommunale innendørslokaler og utemøteplasser	Ved å tilby enkel og lav leie av kommunale lokaler, gymsaler og uteområder, reduseres barrierer og flere får mulighet til å delta i meningsfulle aktiviteter. Bidrar til bedre utnyttelse av kommunale bygg, økt aktivitet og bedret folkehelse, samtidig som kostnader holdes nede.	Oppdrag	Teknisk Samfunn Fellesfunksjoner
3-B	Videreføre <i>trygghetsvandring</i>	Trygghetsvandring er kriminalitetsforebyggende og en anerkjent metode i SLT-arbeidet. Vandringene vil gi kommunen verdifull kunnskap om hvordan nærmiljøet faktisk oppleves av ulike grupper, styrker innbyggerdialogen, avdekker konkrete forhold som påvirker trivsel og trygghet, og bidrar til inkluderende planlegging. Trygghetsvandringene bør inkludere flere ulike grupper, og særlig få med de som vanligvis ikke deltar. Vandringene bør gjennomføres jevnlig og utføres i ulike områder av kommunen, i samarbeid med natteravn og politi.	Videreføring	Oppvekst Teknisk Samfunn Helse og velferd
STRATEGI 4 – DREIE FRA UTENFORSKAP TIL FELLESSKAP				
4-A	Videreutvikle <i>Lekeressurs / Sommerjobbordning for ungdommer</i>	Videreutvikle og utvide konseptet Lekeressurs (sommerjobb for ungdom i barnehage). Alle kommuneområder bør inkluderes og vurdere hva slags type sommerjobb som kan tilbys til unge. Det bør også ses på muligheten for å utvide konseptet i samarbeid med næringslivet.	Økonomiplantiltak	Oppvekst Samfunn Fellesfunksjoner Helse og velferd Teknisk
4-B	Etablere kommunalt <i>kontaktpunkt for frivilligheten</i>	Et tydelig kontaktpunkt for frivilligheten vil bidra til å styrke dialogen, koordinere felles initiativer, samt utvikle og følge opp samarbeidet med frivilligheten. Den vil også sikre at frivilligheten blir en integrert del av kommunens arbeid. Flere av folkehelseplanens foreslåtte handlinger vil kunne legges til kontaktpunktet. Effekten bør evalueres og det bør settes opp mål for funksjonen. Artikkel 19 og 29 i CRPD understreker retten til deltakelse i samfunns- og kulturliv på lik linje med andre. Et tydelig kontaktpunkt for frivilligheten kan bidra til å	Økonomiplantiltak	Samfunn Oppvekst Helse og velferd

		fjerne praktiske og sosiale barrierer som hindrer personer med funksjonsnedsettelse fra å delta i frivillighet, kultur, idrett og nærmiljøaktiviteter.		
4-C	Videreføre <i>Fagbrev på jobb</i> – en alternativ vei til utdanning og fagbrev innen flere kommuneområder	'Fagbrev på jobb' gir personer uten formell utdanning en mulighet til å oppnå fagbrev gjennom praksis og arbeidserfaring. Dette bidrar til økt kompetanse, mestring og tilhørighet i arbeidslivet, samtidig som det styrker kommunens tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Det er allerede enkelte kommuneområder som gjør dette, og ordningen bør videreføres. Ordningen har særlig stor betydning for voksne med lav utdanning, innvandrere og unge som har falt ut av videregående opplæring. Tiltaket styrker utdanning, arbeidstilknytning og livskvalitet, og kan være et virkemiddel for å minske sosial ulikhet i hese i Sarpsborg.	Videreføring	Fellesfunksjoner
STRATEGI 5 – ALDERSVENNLIGE HJEM OG LOKALSAMFUNN				
5-A	Utrede, teste ut og etablere <i>Eldre som ressurspersoner i grunnskolen</i>	Det bør utredes en ordning der eldre fungerer som ressurspersoner i skolen, med sikte på utprøving og implementering. Eldre som ressurspersoner i grunnskolen representerer lav kostnad og høy verdi, med tydelig gevinst både for barn, eldre og samfunnet. Eldre får en meningsfull rolle og sosial tilhørighet, mens skolene tilføres ekstra ressurser som styrker relasjoner, trygghet og læring. CRPD artikkel 19 og 30, påpeker at man skal legge til rette for deltakelse i samfunns- og kulturell uavhengig av funksjonsevne. Tiltaket bidrar til dette ved å anerkjenne eldre og personer med funksjonsvariasjoner som aktive bidragsytere i lokalsamfunnet.	Økonomiplantiltak	Oppvekst Samfunn
5-B	Videreutvikle kommunens arbeid innenfor nettverket <i>Aldersvennlig samfunn</i>	Kommunen er allerede en del av nettverket for et aldersvennlig lokalsamfunn, og derfor en del av et nasjonalt fag- og kompetansemiljø som arbeider for økt kunnskap om demografiendringene, eldre og aldring. Gjennom å være aktiv aktør i nettverket vil kommunen bidra til aldersvennlig utvikling i tråd med program for et aldersvennlig Norge 2030.	Oppdrag	Samfunn Fellesfunksjoner Teknisk Helse og velferd
STRATEGI 6 – TYDELIG, LANGSIKTIG OG SYSTEMATISK FOLKEHELSEARBEID				
6-A	Utvikle og innføre e-læring for ansatte som jobber med barn og unge: <i>Barns behov i sentrum</i>	Alle ansatte som jobber med barn og unge gjennomgår e-læring i Barns behov i sentrum. Dette iverksettes i kommunens onboarding. Formålet er å at alle ansatte rundt barn og unge skal vite hvilke tjenester som finnes til barn, unge og familier, hvilke rutiner som skal	Oppdrag	Helse og velferd Oppvekst Fellesfunksjoner Samfunn

		følges og hvor man kan finne informasjon. <i>*Oppdraget er videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>		
6-B	Sikre <i>kvalitet i endring</i> av tjenestetilbud som påvirker barn og unge	Interne rutiner som benyttes før endring i tjenestetilbud som påvirker barn og unge er kjent for alle som jobber med barn og unge. På denne måten vil kvaliteten i kommunens helhetlige tilbud opprettholdes og sikres. <i>*Oppdraget er videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>	Oppdrag	Helse og velferd Oppvekst Samfunn Fellesfunksjoner Teknisk
6-C	Videreføre <i>Samhandlingsforum Felles barn felles ansvar</i>	Samhandlingsforumet 'Felles barn felles ansvar' er et nettverk for samordning og samarbeid på tvers av sektorer i kommunen som berører barn og unge. Samhandlingsforum videreføres og arrangeres 1-2 ganger i året. <i>*Oppdraget er videreført fra plattform for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.</i>	Videreføring	Helse og velferd Oppvekst Samfunn
6-D	Videreutvikle <i>faste tverrsektorielle folkehelsemøter</i> der alle kommuneområder er representert	Tverrsektorielle folkehelsemøter flere ganger årlig vil styrke samordningen mellom kommunens fagområder og bidra til at folkehelseperspektivet blir en integrert del av all planlegging og tjenesteutvikling. Regelmessige møter mellom alle kommuneområdene vil sikre helhetlig kunnskapsdeling og samordnet innsats for å redusere sosial ulikhet og fremme livskvalitet i hele befolkningen.	Oppdrag	Samfunn Helse og velferd Oppvekst Fellesfunksjoner Teknisk
6-E	Utarbeide og jobbe systematisk etter et <i>årshjul i folkehelsearbeid</i>	Etablering av et fast årshjul for folkehelsearbeidet vil bidra til kontinuitet, langsiktighet, kvalitetssikring og målrettet oppfølging på tvers av sektorer. Slik kan både administrativ og politisk ledelse følge utviklingen over tid, vurdere effekten av tiltak og sikre at ressursene prioriteres der utfordringene er størst.	Oppdrag	Samfunn
6-F	Innføre <i>folkehelse-konsekvensutredning</i> i alle større planprosesser	Innføring av folkehelsekonsekvensutredning i alle større planprosesser vil sikre at folkehelseperspektivet vurderes systematisk før beslutninger fattes. Gjennom folkehelsekonsekvensutredninger får kommunen et konkret saksbehandlingsverktøy for å forebygge negative effekter, redusere sosial ulikhet og fremme helsefremmende løsninger i alle samfunnssektorer. CRPD artiklene 9 og 19, viser til å inkludere folkehelseperspektivet i planprosesser for å sikre at nye bygg og områder utformes universelt og inkluderende.	Oppdrag	Fellesfunksjoner Samfunn Oppvekst Helse og velferd Teknisk
6-G	Etablere <i>årlig rapportering</i> på utvalgte	Systematisk rapportering på utvalgte og prioriterte folkehelseindikatorer gir kommunen løpende oversikt over utviklingen	Oppdrag	Samfunn Helse og velferd Oppvekst

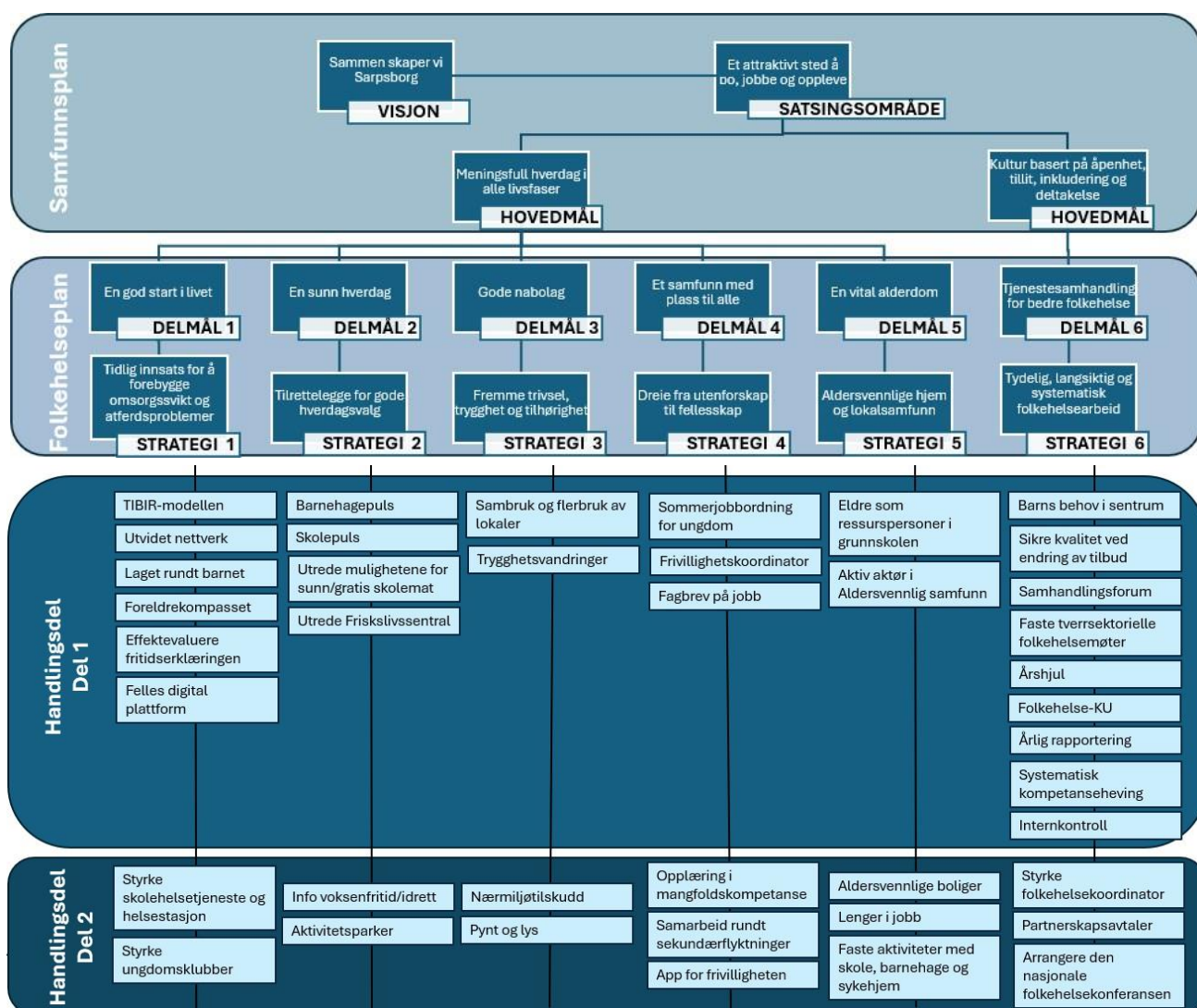
	folkehelseindikatorer til administrativt og politisk nivå	i befolkningens helse, levekår og livskvalitet. Setter retning for kommunens folkehelsearbeid i perioden.		Fellesfunksjoner Teknisk
6-H	Gjennomføre <i>systematisk kompetanseheving</i> i folkehelse og helsefremmende arbeid for ansatte og folkevalgte	Folkehelsearbeidet berører alle deler av kommunen, og krever at ansatte og ledere har grunnleggende kunnskap om hva som fremmer helse og livskvalitet. Gjennom å etablere en felles struktur for kompetanseheving i folkehelse og helsefremmende arbeid for ansatte og folkevalgte, sikres en felles retning for folkehelsearbeidet. Opplæringsprogrammet utvikles i samarbeid mellom kjernegruppen for folkehelsearbeid og fellestjenester, med moduler som dekker begrepene fra folkehelseplanen. Opplæringen skal tilbys nye og eksisterende ansatte, samt politikeropplæring, og integreres i kommunens onboarding-program.	Oppdrag	Samfunn Fellesfunksjoner Helse og velferd Oppvekst Teknisk
6-I	Etablere <i>internkontroll</i> for systematisk folkehelsearbeid	Internkontroll sikrer at folkehelsearbeidet følges opp med tydelige rutiner og kvalitetssikring, og at kommunen kan dokumentere resultater og forbedringsbehov over tid. Bidrar både til økt gjennomføringskraft, bedre samhandling mellom tjenesteområdene og en mer målrettet innsats for å redusere sosial ulikhet i helse.	Oppdrag	Samfunn Helse og velferd Oppvekst Fellesfunksjoner Teknisk

Del 2

Indeks	Handling	Beskrivelse	Type handling	Kommune- område
STRATEGI 1 – TIDLIG INNSATS FOR Å FOREBYGGE OMSORGSVIKT OG ATFERDSPROBLEMER				
1-G	Styrke helsestasjon og skolehelsetjenesten	En styrking av helsestasjon og skolehelsetjenesten med flere ansatte med fagkompetanse, samt tilby utvidede åpningstider, vil bidra til tettere og bedre oppfølging av de som trenger det. Helsestasjonen er en universell tjeneste og får kontakt med alle familier i Sarpsborg allerede før barnet er født. Gitt tilstrekkelige ressurser, har helsestasjonen dermed en unik mulighet til tidlig oppfølging. Helsestasjonen og skolehelsetjenesten har mulighet til å se hvem som er i risiko, og sette inn ekstra ressurser der.	Oppdrag Økonomiplantiltak	Helse og velferd Oppvekst
1-H	Styrke ungdomsklubber/ fritidsklubber	En styrking og utvikling av ungdomsklubber/fritidsklubber gir ungdom et meningsfullt sted å være. Fritidsklubber er en viktig forebyggende arena og en trygg møteplass. Fritidsklubber bidrar til å skape trygge og integrerte lokalsamfunn, hvor ungdom gis anledning til inkludering, deltakelse i meningsfylte aktiviteter og medbestemmelse. Ungdomsklubbene bør finnes i flere områder i kommunen.	Oppdrag Økonomiplantiltak Investering	Samfunn Oppvekst Teknisk
STRATEGI 2 – TILRETTELEGGE FOR GODE HVERDAGSVALG				
2-E	Samarbeide med frivilligheten om ulike metoder for å nå ut med informasjon om aktiviteter til voksne	Mange voksne opplever at organiserte treningstilbud er for prestasjonsrettede eller forbundet med kostnader, sosial barriere eller manglende mestring. Samarbeid med frivilligheten for å nå ut med tilbudene som finnes, vil bidra til at flere voksne finner veien til organisert fysisk aktivitet. Uformelle og åpne aktivitetsdager kan gjøre fysisk aktivitet tilgjengelig for flere. Tiltaket er lavkost, med stor effekt: bedre informasjonsflyt, styrket samarbeid med frivillig sektor, og flere aktive voksne i Sarpsborg.	Oppdrag	Samfunn Helse og velferd
2-F	Vurdere aktivitetsparker i flere områder i kommunen	Vurdere mulighetene for nye og eventuelt oppgradering av eksisterende aktivitetsområder i kommunen. Dette bør ses på i flere områder i kommunen og i sammenheng med lekeplasser og andre møteplasser. Aktivitetsapparater som er lette å bruke og enkle å forstå kan benyttes av flere aldersgrupper. Universell utforming er viktig.	Investering Oppdrag	Teknisk Samfunn Oppvekst
STRATEGI 3 – FREMME TRIVSEL, TRYGGHET OG TILHØRIGHET				

3-C	Etablere en nærmiljø-tilskuddsordning	Små, lokale initiativ kan ha stor effekt på trivsel, tilhørighet og fellesskap i nærmiljøet. En nærmiljøtilskuddsordning for alle kommunens lokalsamfunn gjør det mulig for innbyggere å realisere egne idéer. Ordningen fremmer lokalt engasjement, samskaping og sosial bærekraft, og gir kommunen et verktøy for å støtte innbyggerdrevne initiativ som bidrar til helsefremmende omgivelser.	Økonomiplantiltak	Samfunn
3-D	Investere i mer pynt og lys gjennom året og ha dette på flere steder i kommunen	Pynt og lys bidrar til attraktive områder, god atmosfære, trivsel, mer besøk og opplevelsen av trygghet. Opplyste plasser og områder er også kriminalitetsforebyggende. Det bør ses på mulighetene for mer pynt og lys flere ganger gjennom året, og på flere steder i kommunen.	Økonomiplantiltak Investering	Teknisk Samfunn
STRATEGI 4 – DREIE FRA UTENFORSKAP TIL FELLESSKAP				
4-D	Utvikle og implementere opplæring i mangfolds-kompetanse og antidiskriminering for alle ansatte	Sarpsborg er et mangfoldig samfunn. CRPD artiklene 5, 8 og 27 pålegger kommunen å motarbeide fordommer og fremme respekt, verdighet og like muligheter i arbeidsliv og samfunn. Den bidrar også til oppfyllelse av likestillings- og diskrimineringsloven, som forplikter offentlige arbeidsgivere til å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling og mangfold. Ved å legge opplæringen inn i kommunens HR- og onboarding-system, sikres varig struktur og kontinuitet.	Oppdrag	Fellesfunksjoner Oppvekst Helse og velferd Teknisk Samfunn
4-E	Samarbeide rundt sekundærttilflyttede flyktninger	Kommunen bør utrede hvordan flere områder i kommunen, frivilligheten og næringslivet kan samarbeide om å få sekundærttilflyttede flyktninger ut i arbeid og delta i fellesskapet. Sekundærttilflyttede flyktninger har ofte stort behov for oppfølging. Det er viktig å komme i tidlig kontakt for å identifisere og koble veiledning ved behov.	Økonomiplantiltak	Helse og velferd Oppvekst Samfunn
4-F	Utvikle/ta i bruk app for frivilligheten	Se på mulighetene for å utvikle og/eller ta i bruk en frivillighets-app som kan bidra til å koble samfunnets behov med innbyggers ønske om å bidra.	Økonomiplantiltak	Samfunn Fellesfunksjoner
STRATEGI 5 – ALDERSVENNLIGE HJEM OG LOKALSAMFUNN				
5-C	Tilrettelegge for utvikling av aldersvennlige boliger	Utvikling av aldersvennlige boliger gjøres i samarbeid mellom flere aktører og med de det gjelder. Seniorvennlige boliger, universell utforming, generasjonsboliger og bofellesskap inkluderes i utviklingen av aldersvennlige boliger.	Oppdrag	Samfunn Helse og velferd Teknisk
5-D	Tilrettelegge for deltidsarbeid/	Svarer på to samtidige samfunnsutfordringer: behovet for å beholde kritisk kompetanse og behovet for å fremme aktiv aldring og deltakelse i arbeidslivet. Bygger oppunder CRPD artikkel 27 som understreker retten til	Økonomiplantiltak	Fellesfunksjoner

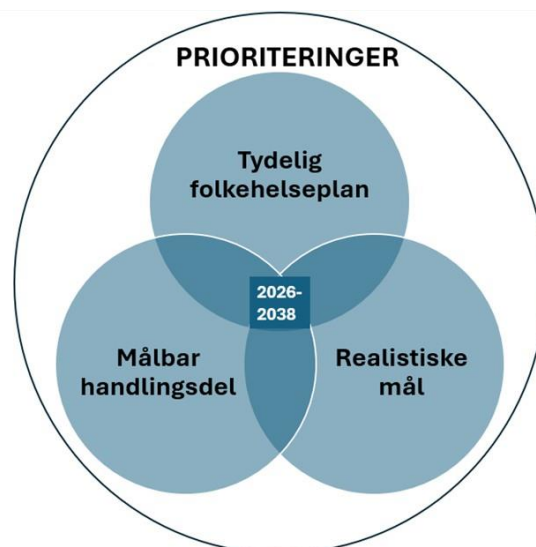
	prosjektarbeid for eldre arbeidstakere	arbeid på lik linje for personer med nedsatt funksjonsevne, og prinsippene om aldersinkluderende arbeidsliv.		
5-E	Se på mulighetene for samarbeid og faste aktiviteter mellom barnehager, skoler og sykehjem	Barn i barnehage og elever på grunnskolen kan fast og jevnlig besøke eldre på sykehjem. Aktivitetene som gjennomføres kan velges ut i fellesskap. Styrker fellesskap og glede, og er en meningsfull aktivitet både for barn, elever og eldre.	Oppdrag	Oppvekst Helse og velferd
STRATEGI 6 – TYDELIG, LANGSIKTIG OG SYSTEMATISK FOLKEHELSEARBEID				
6-J	Styrke kommunens folkehelsefunksjon/folkehelsekoordinator	En styrking av kommunens folkehelsefunksjon/folkehelsekoordinator vil bidra til et mer helhetlig og systematisk folkehelsearbeid. Denne vil ha ansvar for oppfølging av folkehelse, folkehelsearbeid og folkehelseplanen. En styrking av folkehelsefunksjonen vil gi kommunen bedre kapasitet til å integrere folkehelseperspektivet i planlegging, budsjettprosesser og tjenesteutvikling på tvers av sektorer. En tydelig folkehelses rolle bidrar til å etablere varige strukturer, sikre kunnskapsdeling og kontinuitet i arbeidet, og legge til rette for tverrfaglig samarbeid. Dette er avgjørende for å møte kommunens ansvar etter folkehelseloven og for å fremme innbyggernes helse og livskvalitet på en bærekraftig måte.	Økonomiplantiltak	Samfunn
6-K	Etablere forpliktende partnerskapsavtaler mellom kommunen, frivilligheten og næringslivet for å fremme folkehelse, sosial bærekraft og inkludering	Et strukturert samarbeid mellom kommunen, frivilligheten og næringslivet er avgjørende for å nå folkehelsemålene. Mange av faktorene som påvirker livskvalitet og sosial inkludering ligger utenfor kommunens direkte ansvarsområde. Gjennom forpliktende partnerskap kan aktørene bidra med ulike ressurser. Partnerskapsmodellen styrker sosial bærekraft og bygger på prinsippet om eierskap til lokalt folkehelsearbeid.	Økonomiplantiltak	Samfunn
6-L	Arrangere den nasjonale Folkehelsekonferansen lokalt i Sarpsborg	Søke Folkehelseforeningen om å være vertskommune for den nasjonale Folkehelsekonferansen sammen med Østfold fylkeskommune. Dette vil demonstrere Sarpsborg som en kommune med et helhetlig og bærekraftig folkehelsearbeid med felles forståelse, læring og medvirkning. Folkehelsekonferansen gir rom for å reflektere over resultater, justere kursen og bygge eierskap til folkehelseplanens mål. Det vil også være mulig å vise til evaluering av områdesatsingen Østre bydel.	Økonomiplantiltak	Samfunn Helse og velferd Oppvekst Fellesfunksjoner Teknisk

Figur 7: Viser koblingene mellom samfunnsplan – folkehelseplan – handlingsdel.

Økende andel barn med diagnoser, undersøkelser og tiltak
Høy andel barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt
Økning av alvorlige voldshendelser på barne- og ungdomsskoler
Lavt mestringsnivå i skolen
Høy andel voksne og barn med overvekt
Høy andel voksne og barn som er fysisk inaktive
Økende sosial ulikhet i helse
Økende psykisk uhelse
Høy forekomst av livsstilssykdommer
Høy andel voksne med muskel- og skjelettplager
Høy andel av befolkningen står utenfor utdanning og/eller arbeid
Vekst i gruppen som faller utenfor videregående opplæring
Høy vedvarende lavinntekt i befolkningen
Lavt utdanningsnivå generelt i befolkningen
Lav grad av deltakelse i fritidsaktiviteter blant barn og unge
En stadig aldrende befolkning

Figur 8: Oversikt over de største folkehelseutfordringene i Sarpsborg.

Figur 9: Prioriteringer for lokalt folkehelsearbeid.